

Provenenta monedei

Moneda are un rol semnificativ in viata economica si sociala. Evolutia monedei, de la concret la abstract, demonstreaza valabilitatea celor doua acceptiuni date monedei, calitatea sa de marfa si de creanta. In plus, analiza acestei evolutii va releva si rolul deosebit al factorilor subiectivi privind deciziile agentilor economici in legatura cu destinatia si oportunitatea folosirii monedei.

Apreciind ca, inca din antichitate si pina in vremurile moderne, mijlocirea schimbului a fost inlesnita de anumite bunuri, economistul Karl Bucher ridica procesul de aparitie a monedei la un grad de necesitate a existentei umane.

Moneda apare de timpuriu in istoria societatii umane , fiind prezenta in tranzactii sub forma unor marfuri obisnuite si foarte variate. Procesul de schimb in natura , numit trocul a fost prima forma de schimb, el avea un caracter intimplator , atit in interiorul societatii , cit si cit si in punctele de contact intre diferite zone . Acest mod de economie se mai numeste si economie naturala.

Economia naturala este caracterizata de doua mari procese. Primul proces prevede necesitatile a doi indivizi care doresc reciproc sa efectueze schimbul unei marfi pe alta. Al doilea proces impune stabilirea unei egalitati privind valoarea dintre aceste doua marfuri.

Deacea se cerea un etalon de comparare a marfurilor intre ele , un instrument de schimb , o marfa unica drept intermediar in tranzactii. Deci locul trocului este luat de o marfa care, pe linga utilizarea sa normala (ca bun de consum sau de productie), servea drept instrument de schimb.

Fireste alegerea instrumentului de schimb nu se facea cu totul intimplator. Practic, este vorba de recunoasterea anumitor avantaje, reclamate de nevoi locale si limitate care, puteau fi satisfacute de o marfa oarecare, dar, cu frecventa relativ mare in procesul schimbului. Pe aceasta treapta istorica banii reprezinta un bun economic si nu luasera inca forma monetara si deci nu se deosebeau integral de celelalte bunuri.

Masurarea valorii marfurilor obisnuite va fi posibila prin stabilirea unui bun in calitate de etalon monetar. Bunul moneda- etalon trebuie sa fie durabil, pentru a conserva puterea de cumparare. Este necesar sa fie divizibil pentru a permite efectuarea platilor si sa prezinte o valoare proprie, intrinseca.

Din toate bunurile care intruneau aceste calitati, metalele si aliajele se impun rapid datorita proprietatilor fizice, perfect adaptate celor trei functii ale monedei. Potrivit afirmatiilor lui Babilon, "Metalele, gratie calitatilor lor speciale, au ocupat tot locul, nemailasind animalelor si celorlalte bunuri decit amintirea traditionala a vechilor preponderente."

Initial au fost folosite metalele si aliajele comune (cupru, bronz, fier) ca monede, apoi au aparut metalele pretioase (aurul si argintul). In lumea orientala, monedele si-au facut aparitia in Mesopotamia si Asia Mica in sec II i.e.n. in forma initiala de lingouri de cupru si bronz, mai apoi de argint si aur. Grecia utilizeaza moneda de argint din sec VII i.e.n. Metalul cintarit si batut in pecete si piese de monede s-a impus schimburilor ca forma cea mai comoda si evoluata. Metalele, indeosebi cele pretioase, functionau ca monede, ele fiind utilizate si pentru alte scopuri. In Egiptul Antic folosirea metalelor sub forma de bani pentru a masura valoarea bunurilor se facea dupa greutate. In Asia si Chaldeea argintul era mai raspindit decit aurul. In Siria si Palestina, instrumentul de schimb, il constituia, atit metalul pretios, cit si arama, iar la fenicieni, celebri navigatori si negustori din antichitate se utiliza mari cantitati de metale pretioase sub forma de bare sau lingouri.

Deci, banii metalici si trecerea lor in evolutie la forme proprii si precise, monetare a cunoscut un indelung proces, astfel incit, moneda apare efectiv in viata economica a omenirii si in momentul in care primeste o forma proprie si care a evaluat o data cu progresul social si economic al societatii.

Metalele, in general cele pretioase, au fost preferate pentru a fi folosite in scop monetar – devenind materia monetara prin excelenta, intru cit acestea prezinta o serie de calitati fizice si chimice.

Avantajele monedei efectuate din metale scumpe sunt urmatoarele:

- Sunt putin alternabile in timp fata de alte metale, deoarece nu sunt supuse coroziiei. Aliate cu alte metale ele capata un grad de rezistenta ridicat inlaturind dificultatile pe care le creaza manipularea lor.
- Pot fi divizibile. Acesta este un avantaj mare fata de pietrele pretioase care la rindul lor exprima si ele o valoare ridicata, nefiind divizibile devin inpropriu scopului monetar.
- In conditii asemanatoare de extractie si prelucrare metalului pretios este identic sub raportul substantei monetare, cel mai mult acesta difera din punct de vedere al valorii pe care i-au imprimat-o stratul de roca.
- Metalul pretios reprezinta intr-un volum mic o valoare mare ceea ce-l face apt pentru a indeplini importanta functie de etalon.
- Monedele din metal pretios sunt usor transportabile ceea ce reduce sau exclude total cheltuielile pentru transportul lor.
- Metalele de aur sau argint au si privilegiul de a mentine o anumita constanta in valoarea lor datorata pe o parte duratei indelungate din punct de vedere fizic si chimic cit si sporului care se adauga de la an la an stocului existent.
- Suportul mai mare sau mai mic care capata caracterul unei protectii a metalelor pretioase de catre autoritatea statala generate sau de teama de a nu fi diminuata rezerva potentiala atit de necesara perioadelor exceptionale, ca de exemplu: seceta, razboaie, etc.
- Falsificarea metalelor pretioase este relativ usor de recunoscut de specialisti dupa greutate, culoare sau alte caracteristici care le diferentiaza net de alte metale sau bunuri.

Evolutia monedei poate fi divizata pe mai multe perioade, fiecare fiind caracterizata de anumite particularitati si caracteristici ale monedei.

O prima perioada se caracterizeaza prin mari schimbari politice si sociale care si-au pus amprenta si pe mutatiile in domeniul monetar. Aceasta perioada se tine din antichitate pina in secolele XIII-XIV. In aceasta perioada baterea monedelor era considerata un drept absolut al puterii regale. O alta caracteristica consta in continua schimbare a continutului monedei cunoscuta sub denumirea de mutatiuni monetare si din urma carora se obtineau mari beneficii. Ele constau in modificari de continut si cantitate ale metalelor monetare, abuzuri in denumirea monedei in proportia de structura, titlu si mutatii compozite.

Cu inceputul Renasterii, incepind din secolul XIV pina-n secolul XVIII monedele au suferit numeroase si insemnate transformari pe parcursul acestei perioade monedele metalice au suferit greutati datorate unor tehnici insuficient dezvoltate ceea ce a impiedicat dezvoltarea normala a regimului monetar. Intensificare schimbului intre diferite tari a generat si schimbul de moneda, se preferau monedele straine chiar daca nu intruneau conditiile cerute de o moneda "buna", fapt ce intimpina impotrivirea energica a monarhului.

În această perioadă argintul, de pe locul doi pe scara ierarhică a metalelor prețioase trece pe locul întâi, limitând aurul. Raportul dintre aceste două metale era fixat de viața comercială sau de stat.

Pe la sfârșitul secolului XII, în Europa Occidentală, pentru a limita pericolul transportului de monede de aur, marii negustori au recurs la scrisori de schimb, totuși acest mod de plată a luat amploare în perioada dată, adică secolul XVII-XVIII. În locul metalului monetar vor fi acceptate la plată și alte instrumente și anume: tratatele comerciale sau efectele de comerț.

Tot în această perioadă, în Țările de Jos, Suedia, Regatul Unit își fac apariția biletele de bancă și moneda de cont. Emisa de bancă, moneda de hirtie putea fi schimbată oricând de purtător pe moneda de metal la ghișeile băncii, fiind garantate de rezerva de aur-moneda deținută de banca emitentă.

Din secolul al XIX-lea s-a început o a treia perioadă ce ține până în prezent. Experiența acumulată în etapele precedente a fost folosită din plin de către state diferite, organizate pe baze moderne și cu posibilități infinite mai mari. Tehnicile monetare, tranzacțiile comerciale cu moneda națională, promulgarea de legi juridice la care se adăuga mai bună organizare a finanțelor publice au contribuit la consolidarea principiilor monetare, în concordanță cu interesele majore ale vieții economice. Caracterul ordonat mai bine organizat al politicii monetare a fost pus în evidență de progresele în materie din Anglia, Țările de Jos, Franța, Austria, Prusia ș. a.

Alte fapte notabile s-au succedat în perioada respectivă: alături de circulația monedelor metalice, se impune banii de hirtie are loc extinderea monedei de hirtie sub forma biletelor de bancă. Moneda metalică își pierde treptat din însemnătate. În țările occidentale se menține totuși monedele metalice.

În a doua jumătate a secolului trecut, dezvoltarea băncilor este la originea perfecționărilor importante în tehnicile monetare. Noile forme ale monedei scripturale sunt cecurile și viramentele. Emise de titulari pe baza unui cont deschis la bancă, cecurile acceptate la plată sunt o formă a monedei scripturale. Ordinul de virament dintr-un cont în altul va reduce plățile la un simplu joc pe hirtie. Aceste transformări a monedei în moneda de hirtie a determinat aproape total excluderea aurului și argintului din lista instrumentelor de plată. Nici după restaurarea monetară care a început să se practice din 1924 moneda metalică nu a mai putut reveni la situația pe care a ocupat-o de-a lungul secolilor ca instrument al circulației de mărfuri.

Moneda de hirtie și moneda scripturală, ca forme ale monedei- semn să impună puțin câte puțin ca instrumente de plată normale, având aceleași funcții și aceeași valoare ca moneda-marfa. Această mutație, trecerea de la moneda-marfa la moneda-semn, permite înțelegerea a ceea ce distinge moneda de celelalte bunuri și anume ca utilitatea monedei în tranzacții este identică, oricare ar fi forma și valoarea sa intrinsecă.

Faptul că schimbul se intermediază prin marfa-moneda sau prin moneda-semn contează mai puțin, rolul de intermediar fiind la fel de bine asigurat atât într-un caz cât și în altul.

Această evoluție a formelor monedei, de la marfa la semn, are trei consecințe:

- statutul său privat se distribuie din ce în ce mai mult statutului său public și care necesită un control adecvat al creării sale.
- costul de producție este mult diminuat.
- crește încrederea agenților economici față de autoritățile monetare centrale (pentru moneda de hirtie) și față de băncile comerciale (pentru moneda scripturală).

Apare un moment de rascruce in evolutia monedei. Locul ei este treptat luat de moneda- semn. Moneda semn va fi cautata nu ca semn in sine, ci ca bunurile si serviciile care pot fi procurate in schimbul ei. Chiar daca este pastrata in timp, valoarea monedei-semn provine din faptul ca poate fi folosita ulterior in aceleasi scopuri. Aparitia si utilizarea ei , pe scara din ce in ce mai larga , demonstreaza un adevar ce nu poate fi contestat si anume faptul ca acest instrument monetar are o importanta componenta conventionala , mai mult sau mai putin artificiala.

O buna perioada de timp moneda-semn este utilizata in paralel cu moneda – marfa , aceasta din urma avind rolul principal de instrument monetar. Este perioada de trecere a monedei de la o forma la alta. Consumul de munca necesar pentru emiterea monedei-semn este mult mai redus , ea devenind treptat instrument de plata ideal. Moneda-marfa va fi retrasa din circulatie si depozitata la bancile eminente de moneda de hirtie.

Astfel , depozitele de bilete de banca intr-un cont la vedere nu antreneaza aparitia de noi semne monetare , ci doar transformarea monedei de hirtie in moneda scripturala , cantitatea totala de moneda in circulatie ramaind invariabila. Dimpotriva , crearea de moneda este rezultatul unor diverse operatiuni bancare, dintre care cea mai importanta este acordarea de credite. Convertibilitatea bancnotelor in aur-moneda si apoi in aur-lingouri se va restringe si se va suspenda definitiv din practica monetara interna dupa anii 1929-1933. In aceasta perioada de timp evolutia monedei a intrat intr-o etapa noua mai ales odata cu semnalarea crizei care a cuprins si aurul ca substanta de baza a sistemului monetar. Metalul galben sa tezurat la marile banci. A devenit mult mai convenabil folosirea biletului de banca iar pentru platile fara numerar- viramentul, cecuri. S-au introdus instrumente de credit , iar moneda de metal a inceput sa ocupe un loc cu totul secundar si pentru tranzactii interne si marunte. Cu toate eforturile facute nu s-a mai putut reveni la vechile etaloane fata de aur.

Al II-lea razboi mondial a zdruncinat si mai mult baza de aur a sistemelor monetare. Criza cronica a aurului manifestata pina in zilele noastre se pare ca a detronat metalul monetar de functiile si rolul pe care l-au ocupat. Pe plan extern continua sa circule metal monetar sub forma de moneda sau lingouri. Increderea in moneda de hirtie emisa de alte tari trebuia pregatita si cistigata in timp de factori similari celor interni. Acest fapt se produce in 1944 si coincide cu momentul crearii sistemului monetar international prin Acordurile Conferentei Financiare si Monetare de la Bretton Woods. Mecanismele monetare create de aceasta conferenta se vor caracteriza prin citeva elemente noi care vor modifica raportul dintre moneda-marfa si moneda –semn si anume:

- moneda-semn, numita valuta , va prelua integral rolul de instrument al tranzactiilor pe plan international, fiind legata inasa de metalul monetar prin mecanismul convertibilitatii externe. Sistemul va functiona pe baza etalonului aur-devize (respectiv aur-dolar), dolarul SUA devenind moneda de rezerva a acestuia. Increderea in moneda americana se va baza pe garantarea cu aur a dolarilor aflatii in circuit extern de catre Sistemul Rezervelor Federale ale SUA. SRF avea obligatia sa converteasca in aur sumele in dolari detinute de bancile centrale ale tarilor membre ale FMI, mecanismul functionind astfel:

intrind in rezerva monetara a unei tari, dolarul american si alte valute devin garantia pentru emisiunea de moneda nationala. Deci, in depozitul bancar, constituit din metalul monetar si titlurile de creanta, sunt acceptate si valutele

(monede nationale ale altor tari) care patrund in economie ca rezultat al tranzactiilor.

- in 1971 se suspenda convertibilitatea externa a dolarului SUA in metalul monetar, moment care corespunde cu excluderea acestuia de la baza sistemelor monetare nationale si a celui international. El devine o marfa obisnuita, alaturandu-se celorlalte bunuri la formarea unui nou tip de etalon, cel al puterii de cumparare.

Prezentul cuprinde si el, la rindu-i evenimente deosebite si inedite in privinta monedei-semn. Are loc emisiunea de moneda in context international de catre FMI sub denumirea DST(Drepturi Speciale de Tragere) si de catre Sistemul Monetar European (ECU). Aceste monede de cont se afirma tot mai mult in cadrul mecanismelor monetare actuale, fiind acceptate in structura rezervelor monetare si utilizate in multiple operatiuni pe pietele monetare si de capital. De asemenea, spectaculoase progrese realizate in domeniul informatiei au ca efect disparitia suportului hirtie al monedei scripturale, cartile electronice de plata si de credit inlocuind progresiv instrumentele clasice (cecurile).

In sfirsit prezentul ofera si alte motive de reflectie. S-a propus si o moneda supranationala, respectiv instalarea unui mecanism de compensare intre bancile centrale, bazat pe o moneda universala.

Concluzie

Moneda care este instrumentul si tehnica de plata reprezinta un domeniu de pregnantanta importanta in desfasurarea operatiunilor economice si financiare in economia de piata.

Evolutiile in domeniu, care au fost determinate atat de cresterea considerabila a dimensiunilor fluxului de plati si respectiv de eforturi organizatorice de a opera cu maxima eficienta, dar si cu tehnologii noi angajate in domeniu au condus la constituirea unui segment independent de abordare stiintifica a monedei.

Am incercat in aceasta lucrare sa dau o caracteristica generala a evolutiei monedei pe parcursul istoriei. Aceasta evolutie fiind strins legata de progresul comerțului, tranzactiilor de bani. Odata cu marirea arealului relatiilor economice ale unei societati sau chiar a unui grup de oameni aparte, apare si necesitatea de a utiliza noi tipuri de moneda, instrumente noi de plata.

Asa cum in epoca primitiva relatiile economice erau limitate la nivel de ginta, ca moneda servea diferite obiecte din natura sau chiar animale , odata cu progresul

omenirii, cu inceperea comertului si intre popoare diverite a aparut si necesitatea de a gasi un etalon comun dupa care sa se orienteze in cadrul acestui comert.

Directiile de evolutie ale monedei erau inlesnirea comodatii de a fi transportate, dificultatea de a fi falsificate, insa cea mai esntiala metamorfoza era faptul ca moneda isi pierdea treptat capacitatea sa de marfa care poate avea o alta utilizare decit cea de etalon, devenea pur si simplu un semn pe care era notat cantitatea de bunuri sau servicii care pot fi cumparate indiferent in ce perioada de timp, deasemenea putind fi divizat in parti mai mici sau stocate pentru o utilizare mai anterioara.

Transformarile monedei au loc pina si in zilele noastre , fapt confirmat de aparitia monedei europene ,EURO. Aceste transformari poarta un caracter de unificare a sistemelor monetare si financiare ale lumii la un sistem unic , de un etalon monetar international cum ar fi DST.